

ті); стереотип поведінки, який визначає відносини усередині спільності і зв'язок між індивідом і спільнотою в цілому збереження власних традиційних соціальних, економічних, культурних й політичних інститутів (Садохин А. П. Этнология: учебник для вузов / А. П. Садохин. – М. : Альфа-М; ИНФРА-М, 2004. – С. 80). Вони формують правову своєрідність етносу, особливе право спільноти, яке відрізняється від права інших соціальних спільнот, те, що можна назвати неофіційним правом.

У сучасному антропологічному дискурсі все більше уваги приділяється питанням забезпечення колективних прав з боку держави, їхньому співвідношенню з індивідуальними правами людини. Ця група прав належить до третього покоління прав, закріплених у новітніх конституційних традиціях.

Крижановський А. Ф.

*Міжнародний гуманітарний університет, ректор,
доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України*

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРАВОВИЙ ПОРЯДОК ЯК ПРЕДМЕТ ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНОГО ДИСКУРСУ: ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ

Серед багатьох різновидів існуючих у сучасному соціумі правових порядків самостійне місце посідає конституційний правовий порядок – поки-що надзвичайно мало вивчений сучасною теоретичною і прикладною юриспруденцією суспільно-правовий феномен, необхідність дослідження якого визначається актуалізацією проблематики забезпечення дії реальної, ефективної Конституції, її належного виконання, дотримання і використання всіма суб'єктами права, а, передусім, державою, її органами та посадовими особами.

Аналіз правничої (у тому числі з конституційного права) літератури свідчить: категорія «конституційний правовий порядок» не ствердилася у науковому обігу теоретичної і галузевої юриспруденції, а використовується поки-що як слово-назва, і здебільшого, у «статусі» метафори. Така ситуація, як правило, має місце тоді, коли певне поняття не отримало доктринального визначення, не займає своєї самостійної ніші у системі прикладної чи практичної юриспруденції, не має предметно конкретизованого змістовного наповнення, хоча його смислові контури і навіть образ через дане словосполучення досить виразно проглядаються. Саме такий висновок напрошується, якщо проаналізувати публікації, у яких використовується словосполучення «конституційний правопорядок». Про метафоричність цього поняття свідчить і спосіб його використання у політичній лексиці. А особливо показовим (вже у сенсі політичної доцільності і тієї ж метафоричності) є досвід використання терміну «конституційний правопорядок» у нормотворчій сфері. Яскравим прикладом слугує постанова

Верховної Ради України від 03.04.2007 № 847-V «Про деякі заходи щодо запобігання порушенням конституційного ладу та забезпечення невтручання Національного банку України у дії, які загрожують конституційному правопорядку» та ін. Втім, щодо певних особливостей і відмінностей, всі зазначені приклади так чи інакше мають спільне – конституційний правопорядок тут пов'язується з конкретною ситуацією у системі вищих органів державної влади. Так, свого часу у Гондурасі склалася політична криза через намір президента М. Селайї провести зміни до Конституції країни щодо можливості переобрання на новий термін. Ці наміри викликали опір усіх гілок влади Гондурасу. Групою військових президент був заарештований і вивезений до Коста-Ріки, а владу у країні перейняв тимчасовий уряд на чолі з головою парламенту. Протягом наступних півроку у країні були проведені вибори президента, на яких переміг незалежний претендент, і згодом тривожні новини про напругу у цій країні перестали публікуватися пресою. У цій ситуації конституційний правопорядок вимальовується у межах досить чітких контурів – як передбачена конституцією країни система норм, цінностей і правових відносин щодо засад функціонування вищих органів державної влади. Тому бажання тодішнього президента Гондурасу продовжити своє перебування на посаді на третій термін цілком очевидно порушувало ці засади, і діючий конституційний правопорядок. Приблизно у такому ж контексті використання поняття конституційного правового порядку вимальовується і у ситуації конституційної кризи у Росії та у період розпуску Верховної Ради України Президентом В. А. Ющенком. Проте, таке розуміння цього важливого правового феномена бачиться виключно фрагментарним, оскільки не розкриває всіх сторін і рівнів організуючого і впорядковуючого впливу конституційного устрою на суспільно-правове життя.

Тому для досягнення глибинної природи і багатоманітної структури сучасного конституційного правового порядку необхідно задіяти напрацювання всього теоретико-методологічного комплексу як філософії і теорії права, так і конституційного права.

Феномен конституційного правового порядку має підстави пов'язуватися з функціонуванням конституційної держави, як такої, де не тільки формально проголошується і приймається Конституція, але й реально забезпечується впорядкування державної влади на конституційних засадах. Конституційною є держава, влада у якій обмежена нормами Конституції і діє на засадах розподілу влад, народного суверенітету та верховенства права. З'явившись у суспільно-політичній практиці у процесі ліберально-демократичних революцій 18 – 19 ст. ст., «класична» конституційна держава мала діяти на засадах визнання Конституції основним законом держави (верховенства Конституції), а її гарантом – парламенту, який займає чільне місце у системі розподілу влад. Необхідною ознакою конституційної держави визнавалось також функціонування значного

мірою незалежного від центральної влади місцевого самоврядування. Утвердження засад конституційної держави створило передумови проголошення і практичного втілення ідей правової держави, концепції якої є домінуючими у сучасних умовах, хоча очевидно (попри певні відмінності цих теоретичних конструкцій): правова держава «а ргіогі» не може бути неконституційною. Тому категорії конституційного правового порядку органічно витікають як із концепції конституційної, так і правової держави. Проте, як справедливо зазначає А. Р. Крусян, парадигма конституційного правопорядку не отримала свого розвитку у юриспруденції. Багато аспектів цього політико-правового феномена залишаються малодослідженими або дискусійними.

Зазначене й актуалізує необхідність звернення до цієї проблематики з позицій теоретичної та прикладної юриспруденції, вимагає здійснення предметних пілотних спроб теоретизування конституційного правового порядку на засадах досягнутого загальнотеоретичною юриспруденцією рівня осягнення конституційно-правового впорядкування суспільної життєдіяльності у цілому, та виявлення і доктринальної характеристики всієї системи рівнів і компонентів цього явища.

Крестовська Н. М.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри теорії держави і права, доктор юридичних наук, професор*

ФІЛОСОФІЯ ЮВЕНАЛЬНОГО ПРАВА: ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ

Дитинство як соціокультурний феномен є невід'ємною частиною буття кожного суспільства і людства у цілому. Дитина є особливим суб'єктом різноманітних суспільних відносин, в рамках яких вона проходить соціалізацію, засвоєння та прийняття соціальних цінностей, інтеграцію у суспільство. Своєю чергою дитина та дитинство є важливим фактором буття суспільства; неспростовною є думка про те, що статус дітей є показником розвитку суспільства. Ці обставини зумовили постійне перебування фігури дитини у полі філософського дискурсу (Платон, Аристотель, Декарт, Локк, Руссо).

Сучасна філософія серед своїх напрямів володіє таким повноцінним жанром як філософія дитинства (американські дослідники М. Ліпман, Д. Кеннеді, Д. Арчард, Г. Метьюз, російські дослідники О. Г. Кіслов, Т. Д. Попкова, М. П. Ноготкова, Л. К. Нефьодова та ін.). Як уявляється, цей жанр є неповним без філософського осягнення правового сегменту соціального буття дитини. Це усвідомлюють й самі філософи. Так, на думку Г. Метьюза, який одним з перших зробив спробу окреслити предметне поле філософії дитинства проблематика прав дитини є його